

TURVALLINEN LÄÄKEHOITO -yhteinen tavoite

Keravan Vammaisneuvosto ja Vanhusneuvosto 8.9.2016

Terhi Toivo, proviisori (LHKA-pätevyys)
tohtorikoulutettava
Helsingin yliopiston, Kliinisen farmasian ryhmä

Esityksen sisältö

- u Millaista on turvallinen lääkehoito
- u Turvallisen lääkehoidon erityiskysymyksiä/kohtia
- u Mitä jokainen voi tehdä
- u Esimerkki Lohjan monilääkityksestä

Terhi Toivo, Keravan Vammaisneuvosto ja Vanhusneuvosto 8.9.2016

2

Millaista on turvallinen lääkehoito?

Terhi Toivo, Keravan Vammaisneuvosto ja Vanhusneuvosto 8.9.2016

3

Turvallinen lääkehoito

- u Potilas saa oikean lääkkeen, oikealla annoksella, oikeaan aikaan ja oikealla tavalla annosteltuna niin, että sairaus paranee tai oireet lievittyvät.
- u Lääkkeet ovat oikein käytettynä turvallisia ja tehokkaita, mutta lääkehoitoon voi liittyä riskejä esim. vääränlaisesta käytöstä johtuen.
- u Tärkeää: Lääkkeiden käyttäjä tietää, kuinka hänen lääkkeensä vaikuttaa ja miten sitä käytetään.

Terhi Toivo, Keravan Vammaisneuvosto ja Vanhusneuvosto 8.9.2016

4

TAUSTAA

- ✓ Väestö ikääntyy, sairastuvuus lisääntyy, lääkekäyttö ja monilääkitys lisääntyvät
 - u Uudet, tehokkaat lääkkeet
 - u Uusien sairauksien hoitaminen lääkein
 - u Useita samanaikaisia, lääkein hoidettavia sairauksia ja monilääkitys
- ✓ Terveydenhuollon pirstaleisuus
 - u Terveyskeskukset
 - u Erikoissairaanhoito
 - u Yksityiset lääkäriasemat

Terhi Toivo, Keravan Vammaisneuvosto ja Vanhusneuvosto 8.9.2016

5

MONILÄÄKITYS

- u Tarkoitetaan yleensä ≥ 5 lääkkeen samanaikaista käyttöä
- u Ei ole ongelma silloin, kun on hallittua
- u Voi kuitenkin johtaa:
 - u Hallitsemattomiin yhteisvaikutuksiin
 - u Paallekkaiskäyttöön eri kauppanimillä
 - u Riski saada jokin iäkkäille sopimaton lääke kasvaa
 - u Lääkehaittojen hoitoon toisella lääkkeellä.
- u Vaikeasti toteutettavat lääkehoidot saattavat heikentää hoitoon sitoutumista

Terhi Toivo, Keravan Vammaisneuvosto ja Vanhusneuvosto 8.9.2016

6

Päällekkäiskäyttö

Terhi Toivo, Keraan Vammaisneuvosto ja Vanhuusneuvosto 8.9.2016

7

Lääkkeiden päällekkäiskäyttö

- u Epätarkoituksenmukainen kahden tai useamman saman lääkeaineryhmän lääkkeen yhtäaikainen käyttö.
- u Esimerkiksi
 - u Lääkärin määräyksellä käytetään yhtä valmistetta ja lisäksi ilman reseptiä ostettu toinen.
 - u Tai lääkkeen määräämisessä: kokonaislääkitystä ei ole katsottu/ei ole ollut tiedossa.
- u Voi johtaa yliannostukseen, haittojen lisääntymiseen.

Terhi Toivo, Keraan Vammaisneuvosto ja Vanhuusneuvosto 8.9.2016

8

PARASETAMOLI

Terhi Toivo, Keraan Vammaisneuvosto ja Vanhuusneuvosto 8.9.2016

9

ASPIIRIINI

Terhi Toivo, Keraan Vammaisneuvosto ja Vanhuusneuvosto 8.9.2016

10

TULEHDUSKIPULÄÄKKEET

Terhi Toivo, Keraan Vammaisneuvosto ja Vanhuusneuvosto 8.9.2016

11

TULEHDUSKIPULÄÄKKEET

- u "Tavallisia" särkylääkkeitä
- u Reseptillä ja ilman reseptiä saatavia
- u Kauppanimiä: Burana, Ibumax, Ketorin, Aspirin, Voltaren...

12

TULEHDUSKIPULÄÄKKEET

- u lääkäiden on useimmiten syytä välttää
 - u Sydäninfarktin riski lisääntyy
 - u Verenpainelääkkeiden tehon lasku
 - u Voivat heikentää entisestään munuaisten toimintaa
 - u Altistavat maha-suolikanavan verenvuodoille
- u Riskejä myös työikäisillä
 - u Pitkäaikainen käyttö ilman vatsansuojalääkettä
 - u Yhtäaikainen käyttö esim. kortisonin tai eräiden masennuslääkkeiden kanssa → vuotoriski
 - u Useamman tulehduskipulääkkeen samanaikainen käyttö

Terhi Tolvo, Keraan Vammaisneuvosto ja Vanhuusneuvosto 8.9.2016

13

TULEHDUSKIPULÄÄKKEET

- u Eivät sovi verenhennuslääkettä käyttävälle
 - u Marevan
- u VARMISTA SOPIVUUS APTEEKISSA
 - u Kerro kenelle olet lääkettä ostamassa ja millainen lääkitys tällä on.
- u Paikallisvalmisteet (geelit) ovat useimmiten turvallisia.

Terhi Tolvo, Keraan Vammaisneuvosto ja Vanhuusneuvosto 8.9.2016

14

Lääkkeiden yhteisvaikutukset

Terhi Tolvo, Keraan Vammaisneuvosto ja Vanhuusneuvosto 8.9.2016

15

Lääkkeiden yhteisvaikutukset

- u Kaikkia lääkkeitä ei voi yhdistellä ongelmitta.
- u Lääkkeet voivat voimistaa tai heikentää toistensa vaikutuksia
 - u Muutokset lääkkeiden hajoamisessa ja poistumisessa elimistöstä
 - u Imeytymisen estyminen (hiili)
- u Myös luontaistuotteet, alkoholi, tupakointi, ruoka ja juoma voivat vaikuttaa.

Terhi Tolvo, Keraan Vammaisneuvosto ja Vanhuusneuvosto 8.9.2016

16

Lääkeyhteisvaikutuksia on paljon

Joitakin esimerkkejä lääkkeistä:

- u Tulehduskipulääkkeet
 - u Verenhennuslääkitys (varfariini eli Marevan)
 - u Useamman yhtäaikainen käyttö
 - u Verenpainelääkkeet
- u Keskushermostoon vaikuttavat lääkkeet
 - u Useamman yhtäaikainen käyttö
- u Toisen lääkkeen metaboliaan vaikuttavia:
 - u Osa sienilääkkeistä, bakteerilääkkeistä, epilepsialääkkeet...

Terhi Tolvo, Keraan Vammaisneuvosto ja Vanhuusneuvosto 8.9.2016

17

Ruoka ja juoma

- u Ruokavaliolla on hyvin harvoin vaikutusta lääkkeiden tehoon.
- u Tärkeää kuitenkin huolehtia riittävästä ravinnosta ja nesteestä.
- u Poikkeuksia löytyy:
 - u Varfariinin (Marevan) käytön aikana monet vihreät kasvikset ja hedelmät voivat heikentää lääkityksen tehoa, jos niiden käyttö lääkityksen aikana muuttuu huomattavasti.
 - u Greippimehu voi aiheuttaa useiden lääkkeiden vaikutuksen tehostumisen (Cordarone, Plendil, kolesterolilääkkeet Mevacor, Zocor, lipitor ja vastaavat).
 - u Maitotuotteet saattavat häiritä joidenkin lääkkeiden imeytymistä (mm. tetrasykliini- ja fluorokinoloniantibiootit, osteoporoosin hoidon bisfosfonaatit)

Terhi Tolvo, Keraan Vammaisneuvosto ja Vanhuusneuvosto 8.9.2016

18

Rohdokset, luontaistuotteet, vaihtoehtovalmisteet

- Osalla voi olla merkittäviä yhteisvaikutuksia lääkkeiden kanssa.
- Esimerkkejä
 - Mäkikuisma voi aiheuttaa vakavia vaikutuksia mm. joidenkin syöpälääkkeiden, varfariinin (Marevan) sekä masennuslääkkeiden kanssa.
 - Kalaöljyvalmisteet voivat lisätä verta ohentavaa vaikutusta.
- Lisäksi voivat rasittaa maksaa.
- Varoen muun lääkityksen kanssa.

Varmista lääkäriltä tai apteekista valmisteiden sopivuus.

Terhi Tolvo, Keraan Vammainenouesto ja Vanhuusouesto 8.9.2016

19

Itsehoitolääkkeet, luontaistuotteet, ravintolisät

- Säännöllisessä käytössä olevat kannattaa lisätä lääkelistalle
- Varmista sopivuus muun lääkityksen kanssa apteekista tai lääkäriltä.

Terhi Tolvo, Keraan Vammainenouesto ja Vanhuusouesto 8.9.2016

20

IKÄÄNTYMINEN JA LÄÄKEHOITO

Terhi Tolvo, Keraan Vammainenouesto ja Vanhuusouesto 8.9.2016

21

ELIMISTÖN IKÄÄNTYMISMUUTOKSET

- Lihaskudos vähenee, rasvakudoksen osuus kasvaa
- Munuaisten toiminta heikkenee
 - 80-vuotiaalla jäljellä noin 50 %
- Keskushermoston herkkyys lääkevaikutuksille kasvaa
- Ovat yksilöllisiä
- MUUTTAVAT LÄÄKEAINEIDEN KULKUA, VAIKUTUKSIA JA POISTUMISTA ELIMISTÖSTÄ**
- Tulee huomioida lääkeshoidossa

Terhi Tolvo, Keraan Vammainenouesto ja Vanhuusouesto 8.9.2016

22

LÄÄKEHAITAT

- lääkät saavat helpommin haittaoireita lääkkeistä
 - Lieviä haittoja voi joutua sietämään, jos sairauksia ja lääkityksiä on paljon
 - Haitat voivat myös johtua sopimattomasta lääkityksestä
- Osa lääkkeistä hankalampia iäkkäillä ja siksi varauksin käytettäviä, esim.
 - Uni- ja rauhoittavat lääkkeet (bentsodiatsepiinit)
 - Ns. antikolinergiset lääkkeet (mm. virtsanpidätyskykyyn vaikuttavia lääkkeitä)

Terhi Tolvo, Keraan Vammainenouesto ja Vanhuusouesto 8.9.2016

23

Lääkehaitat ja niiden seuraaminen

- Tunnistaminen ei ole aina helppoa
 - Sairaus vai lääke?
 - Ajallinen yhteys lääkkeen aloitukseen
- Lääkehaittoja voivat olla esim. väsymys, tokkuraisuus, huimaus ylös noustessa, kaatuminen, sekavuus, unihäiriöt, käyttäytymisen muutokset.
- Uuden lääkkeen aloituksessa tarkempi seuranta ja yhteys tarvittaessa lääkäriin tai apteekkiin.

Terhi Tolvo, Keraan Vammainenouesto ja Vanhuusouesto 8.9.2016

24

Saatavilla oleva apu -ja sen hyödyntäminen

- u Apteekki
 - u Dosetti
 - u Lääkkeiden koneellinen annosjakelu (ANJA)
 - u Lääkeneuvonta
 - u Lääkehoidon tarkistus ja arvioinnit
- u Hoitava lääkäri
- u Avun saaminen kotiin
 - u Kotihoito

Terhi Toivo, Keravan Vammaisneuvosto ja Vanhustyöryhmä 8.9.2016

31

LÄÄKEHOIDON TURVALLISUUDEN EDISTÄMINEN

- u PAIKALLISTEN MALLIEN SOPIMINEN
 - u Kuinka seurataan?
 - u Kenelle raportoidaan?
 - u Riskipotilaiden tunnistaminen?
- u MONIAMMATILLISUUS
- u Lääkitysongelmien ratkaisuun tarvitaan eri tasoisia lääkeshoidon arviointia
- u Lääkehoidon kokonaisarviointi (LHKA) on perusteellisin arviointi - käyttö vain hankalimpiin ongelmiin
- u Kevyempi lääkehoidon arviointi (LHA) myös vaihtoehto

Terhi Toivo, Keravan Vammaisneuvosto ja Vanhustyöryhmä 8.9.2016

32

Kiitos!

Terhi Toivo,
terhi.toivo@helsinki.fi

Terhi Toivo, Keravan Vammaisneuvosto ja Vanhustyöryhmä 8.9.2016

33